

свідомості людини, визначаються і спрямовуються мисленням і ступенем його конструктивності чи деструктивності. Водночас міжнародна спільнота має вжити заходи стримувального характеру, розробити механізм притягнення міжнародним судом індивідуума до кримінальної відповідальності за тероризм у разі неспроможності держави з різних причин притягнути до відповідальності своїх громадян, зокрема через займання ним високого становища в країні.

Список використаних джерел:

1. Антипенко В.Ф. Міжнародна кримінологія: досвід дослідження тероризму : [монографія] / В.Ф. Антипенко. – Одеса : Фенікс, 2011. – 320 с.
2. Баймуратов М.О. Міжнародне право / М.О. Баймуратов. – 3-тє видання. – Х. : Одісей, 2008. – 672 с.
3. Основы противодействия терроризму : [учебное пособие для студ. высш. учеб. заведений] / [Я.Д. Вишняков, Г.А. Бондаренко, С.Г. Васин, Е.В. Грацианский] ; под ред. Я.Д. Вишнякова. – М. : Академия, 2006. – 240 с.
4. Завірюха Г.В. Феномен тероризму в контексті глобалізаційних процесів (соціально-філософський аналіз) : автореф. дис. ... канд. філософ. наук : спец. 09.00.03 «Соціальна філософія та філософія історії» / Г.В. Завірюха. – К., 2008. – 19 с.
5. Загальна декларація прав людини від 10.12.1948 // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
6. Тимченко Л.Д. Міжнародне право : [підручник] / Л.Д. Тимченко, В.П. Кононенко. – К. : Знання, 2012. – 631с.
7. Шанхайская конвенция о борьбе с терроризмом, сепаратизмом и экстремизмом [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://medialaw.asia/document/-2056>.

ЮСУПОВ В. А.,

доктор юридичних наук, доцент
кафедри цивільного та трудового права
(Криворізький економічний інститут
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»)

БАРИШЕВА М. О.,

студентка V курсу
(Криворізький економічний інститут
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»)

УДК 341

**ПРОБЛЕМИ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО ТА НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАХИСТУ
МАТЕРІАЛІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇХНЬОГО РОЗВИТКУ**

У статті досліджено проблеми реалізації міжнародного та національного захисту матеріалів інтелектуальної власності та шляхи їхнього розвитку. Здійснено правовий аналіз чинних нормативно-правових актів та науково-теоретичних джерел із зазначеного питання. У результаті дослідження, на підставі комплексного, всебічного, науково-правового аналізу виявлено ряд проблем теоретичного та практичного характеру й розроблено основні напрями розвитку захисту матеріалів інтелектуальної власності, які необхідно втілити в Україні найближчим часом.

Ключові слова: інтелектуальна власність, захист інтелектуальної власності, основні напрями розвитку захисту матеріалів інтелектуальної власності.



В статье исследованы проблемы реализации международной и национальной защиты материалов интеллектуальной собственности и пути их развития. Осуществлен правовой анализ действующих нормативно-правовых актов и научно-теоретических источников по упомянутому вопросу. В результате исследования, на основании комплексного, всестороннего, научно-правового анализа выявлен ряд проблем теоретического и практического характера и разработаны основные направления развития защиты материалов интеллектуальной собственности, которые необходимо воплотить в Украине в ближайшие годы.

Ключевые слова: интеллектуальная собственность, защита интеллектуальной собственности, основные направления развития защиты интеллектуальной собственности.

The article analyzes the problems of implementation of international and national intellectual property protection materials and ways of development. Done current legal analysis of regulations and scientific and theoretical sources on the subject. The study, based on an integrated, comprehensive, scientific and legal analysis revealed a number of problems of theoretical and practical nature and developed key areas that need to implement in the coming years in Ukraine.

Key words: intellectual property, intellectual property protection, main directions of development of intellectual property protection.

Вступ. На сучасному етапі економічний розвиток будь-якої держави залежить значною мірою від сфери інтелектуальної діяльності, захист результатів якої гарантує право інтелектуальної власності. У процесі впровадження інновацій, тобто перетворення ідей у новий або вдосконалений продукт, який запроваджено на ринку, провідне місце посідає питання захисту виняткових прав на результати інтелектуальної діяльності та їх комерціалізацію. На сьогодні в Україні низькі стандарти охорони інтелектуальної власності, вона очолює списки країн-піратів програмного забезпечення, до неї застосовують санкції, що призводять до значних політичних та фінансових збитків.

Таким чином, тема захисту інтелектуальної власності є дуже актуальною. Крім того, без ефективної системи захисту майже неможливо забезпечити конкурентоспроможність вітчизняної економіки, залучити інвестиції до інноваційних проєктів, захистити національного виробника на зовнішньому ринку. Тобто, правові й економічні відносини та їх методи у сфері інтелектуальної власності взаємопов'язані.

Проблема захисту прав інтелектуальної власності охоплює майже всі суспільні сфери і тому відіграє велику роль в економічному розвитку будь-якої країни. Ця галузь цивільного права порівняно молода в Україні. Розвинені країни світу мають великий досвід захисту прав інтелектуальної власності та, відповідно, ефективне, дієве нормативно-правове забезпечення в цій сфері. Комплексні дослідження із зазначеного питання мають обмежений характер та стосуються лише окремих аспектів. Існує необхідність подальшого дослідження та переосмислення.

Постановка завдання. Метою наукової статті є визначити основних проблем у сфері захисту прав інтелектуальної власності, дослідити проблеми реалізації міжнародного та національного захисту матеріалів інтелектуальної власності та запропонувати теоретичні підходи щодо вдосконалення захисту права інтелектуальної власності.

З огляду на мету були поставлені та вирішувалися такі завдання: з'ясувати основні проблеми у сфері захисту прав інтелектуальної власності, дослідити їх та знайти шляхи їхнього вирішення.

Результати дослідження. Основні засади державного управління інтелектуальною діяльністю визначаються Конституцією України. Держава забезпечує вільний і всебічний розвиток особистості [1]. Кожен має право на свободу світогляду і віросповідання [1]. Конституція України надає кожному, хто проживає в її межах, право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Також кожному держава гарантує свободу літературної, художньої, наукової і технічної творчості, захист інтелектуальної власності, а також захист авторських прав, моральних і матеріальних інтересів, що виникають у зв'язку з різними видами інтелектуальної діяльності. Кожен громадянин має право на результати своєї інтелектуальної, творчої діяльності. Ніхто не може їх використовувати або поширювати без згоди особи, що має право на зазначені результати, за винятками, встановленими законом [1].

Особливість законодавства у сфері інтелектуальної власності полягає в тому, що воно має відповідати міжнародним договорам, базуватися на дворівневому підході в регулюванні відносин у сфері інтелектуальної діяльності, свобода здійснення якої гарантується Конституцією України. Книга четверта «Право інтелектуальної власності» Цивільного кодексу України присвячена регулюванню договірних відносин у сфері інтелектуальної власності, однак зазначені відносини частково підпадають під регулювання також і норм Господарського, Кримінального, Митного, Бюджетного, Податкового кодексів України, Кодексу України про адміністративні правопорушення, процесуальних кодексів, Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції». Спеціальне законодавство складають понад



10 законів. Так, у сфері авторських прав це Закон України «Про авторське право і суміжні права», у сфері промислової власності – закони України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на промислові зразки», «Про охорону прав на зазначення походження товарів», «Про охорону прав на знаки для товарів та послуг». Процедури визначені на рівні підзаконних нормативно-правових актів (яких існує понад 100), виданих Кабінетом Міністрів України та профільним міністерством [2].

Найбільш повно поняття права інтелектуальної власності розкривається в ст. 2 Конвенції про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності від 14 липня 1967 р. [3]. У цій Конвенції зазначено, що інтелектуальна власність включає права, які стосуються:

1. літературних, художніх і наукових творів;
2. виконавської діяльності артистів, звукозапису, радіо– і телевізійних передач;
3. винаходів у всіх сферах людської діяльності;
4. наукових відкриттів;
5. промислових зразків;
6. знаків для товарів і послуг, фірмових найменувань і комерційних позначень;
7. захисту від недобросовісної конкуренції, а також усіх інших прав, що стосуються інтелектуальної діяльності у виробничій, науковій, літературній та художній сферах.

Державна служба інтелектуальної власності України є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується й координується Кабінетом Міністрів України через міністра економічного розвитку і торгівлі і який реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності. Державна служба інтелектуальної власності має такі функції:

- 1) узагальнює практику застосування законодавства з питань, що належать до її компетенції, розробляє пропозиції щодо вдосконалення законодавчих актів, актів Президента України та Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів міністерств та у встановленому порядку подає їх міністрові економічного розвитку і торгівлі;
- 2) організовує у встановленому порядку проведення експертизи заявок на об'єкти права інтелектуальної власності, видає патенти/свідоцтва на об'єкти права інтелектуальної власності;
- 3) здійснює державну реєстрацію об'єктів права інтелектуальної власності, проводить реєстрацію договорів про передачу прав на об'єкти права інтелектуальної власності, що охороняються на території України, ліцензійних договорів;
- 4) визначає уповноважені заклади для проведення експертизи заявок на об'єкти права інтелектуальної власності та доручає їм проведення такої експертизи;
- 5) веде державні реєстри об'єктів права інтелектуальної власності;
- 6) аналізує стан застосування й дотримання національного законодавства і міжнародних договорів у сфері авторського права і суміжних прав;
- 7) здійснює міжнародне співробітництво у сфері інтелектуальної власності і представляє інтереси України в зазначеній сфері у міжнародних організаціях відповідно до законодавства;
- 8) організовує інформаційну та видавничу діяльність у сфері інтелектуальної власності;
- 9) організовує роботу з підготовки та перепідготовки спеціалістів із питань інтелектуальної власності;
- 10) видає офіційні бюлетені з питань інтелектуальної власності;
- 11) вивчає, узагальнює та аналізує досвід зарубіжних країн, а також практику застосування законодавства України у сфері інтелектуальної власності, розробляє та вносить пропозиції щодо вдосконалення та гармонізації законодавства України з нормами міжнародних договорів, учасницею яких є або має намір бути Україна;
- 12) забезпечує ведення обліку організацій колективного управління, визначає уповноважені організації колективного управління, здійснює нагляд за їх діяльністю;
- 13) організовує розробку нормативів і таблиць щодо розміру мінімальної винагороди та її розподілу між авторами та іншими суб'єктами авторського права і (або) суміжних прав, подає їх для затвердження в установленому порядку;
- 14) здійснює заходи, пов'язані із забезпеченням відтворювачів, імпортерів та експортерів примірників, що містять об'єкти права інтелектуальної власності і суміжних прав, контрольними марками, та ведення Єдиного реєстру одержувачів контрольних марок;
- 16) забезпечує присвоєння спеціальних ідентифікаційних кодів, що підлягають нанесенню на диски для лазерних систем зчитування, матриці;
- 17) здійснює державний нагляд (контроль) за дотриманням суб'єктами господарювання, незалежно від форми власності, вимог законів України «Про авторське право і суміжні права», «Про розповсюдження примірників аудіовізуальних творів, фонограм, відеограм, комп'ютерних програм, баз даних» і «Про особливості державного регулювання діяльності суб'єктів господарювання, пов'язаної з виробництвом, експортом, імпортом дисків для лазерних систем зчитування»;
- 18) надає адміністративні послуги у сфері інтелектуальної власності;
- 19) здійснює управління об'єктами державної власності, що належать до сфери управління Державної служби інтелектуальної власності;



20) організовує розгляд звернень громадян з питань, пов'язаних з діяльністю Державної служби інтелектуальної власності, підприємств, установ та організацій, що належать до сфери її управління [4].

Актуально згадати про Міжнародний альянс інтелектуальної власності (англ. International Intellectual Property Alliance (ИПА)) – коаліцію приватного сектору, засновану в 1984 р. з метою представлення авторсько-правових галузей виробництва США, яка докладає двосторонні та багатосторонні зусилля, щоб поліпшити міжнародний захист матеріалів, захищених авторським правом [5].

У лютому 2015 р. був опублікований Спеціальний щорічний звіт Міжнародного альянсу інтелектуальної власності щодо захисту прав власності, в якому зазначається, що Україна очолює рейтинг порушників права інтелектуальної власності [4].

Об'єкти авторського права і суміжних прав поширюються останнім часом здебільшого за допомогою інтернету. Законодавство України щодо охорони таких об'єктів не містить необхідних правових інструментів для їхньої охорони в мережі. Проекти змін до різноманітних законів, запропоновані на сьогодні, націлені, в основному, на врегулювання сфери, а не на розв'язання проблеми.

Альянс підкреслює, що через піратство в Україні збитки несуть не лише американські та європейські правовласники, а й український бюджет.

Протягом кількох останніх років головні претензії США стосувалися трьох критичних проблем у сфері прав інтелектуальної власності в Україні:

1. відсутності ефективних і системних засобів боротьби з порушенням авторського права і суміжних прав в інтернеті;

2. відсутності справедливої, прозорої адміністрування системи збору авторської винагороди;

3. відсутності механізмів впровадження ліцензійного програмного забезпечення урядовими установами України [5].

Щодо правових реформ, то Альянс пропонує спрямувати їх на зміни до Закону України «Про авторське право та суміжні права», Закону України «Про телекомунікації» та Кодексу про адміністративні правопорушення, з метою сприяння ефективному реагуванню боротьби з інтернет-піратством, зокрема:

1) забезпечити правові стимули для провайдерів, які співпрацюють із правовласниками й ефективно борються з інтернет-піратством;

2) визначити перелік послуг, які сприяють порушенню авторського права і суміжних прав або полегшують таке порушення;

3) забезпечити судову заборону порушень в інтернеті, ввести мито для провайдерів та зобов'язати їх надавати інформацію правоохоронним органам і правовласникам.

Висновки. З огляду на вищевикладене, можна дійти висновку, які основні напрями розвитку захисту матеріалів інтелектуальної власності потрібно втілити в Україні найближчим часом:

1. удосконалення та адаптування національних нормативно-правових актів до законодавства Європейського Союзу;

2. здійснення міжнародної політики з метою підвищення міжнародного іміджу нашої держави та її впливу на міжнародні процеси у сфері інтелектуальної власності (правотворення в цій сфері матиме сенс в обстоюванні національних інтересів у рамках участі в керівних органах Всесвітньої організації інтелектуальної власності, участі в міжнародних проектах, спрямованих на розвиток малих і середніх підприємств у сфері інтелектуальної власності);

3. сформування належним чином санкцій у разі порушення захисту інтелектуальної власності;

4. удосконалення законодавства у сфері інтелектуальної власності, усунення певних прогалин у праві, що сприятиме запобіганню правопорушенням загалом;

5. зміцнення економічної сфери впливу за міжнародного співробітництва, яка надасть можливість нашій країні впевненіше розвиватись у сфері інноваційної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254/96ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.

2. Бошицький Ю.Л. Інтелектуальна власність в сучасній Україні – актуальні питання модернізації та правового регулювання // Часопис Київського університету права. – 2013. – № 1. – С. 213–217.

3. Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності від 14.07.1967 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_169.

4. Про затвердження Положення про Державну службу інтелектуальної власності України : Постанова Кабінету Міністрів України від 19.11.2014 р. № 658 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/658-2014-%D0%BF>.

5. Міжнародний альянс інтелектуальної власності [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://uk.wikipedia.org/wiki/Міжнародний_альянс_інтелектуальної_власності.

6. Міжнародний альянс з інтелектуальної власності оприлюднив звіт про охорону і захист авторського права [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://intellect.org.ua/content/mizhnarodniy-alyans-z-intelektualnoyi-vlasnosti-oprilyudniv-zvit-pro-ohoronu-i-zahist>.

